

hus og derfor rev tårn og våbenhus ned. I 1884 blev kirkegårdsarealet generhvervet og igen taget i brug til begravelser, atter nedlagt og nu igen taget i brug.

Lederen af Sct. Jørgensbjergs kirkegårde er graver *Villy Jensen*, der er aflønnet med fast honorar for sin tjeneste ved kirke og kirkegårde. Roskilde domsogns kirkegårdsinspektør er havebrugskandidat *Hans Rønø*, der er tjenestemand.

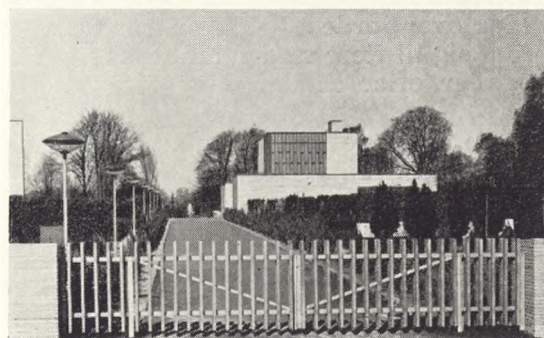
Foruden de seks nævnte kirkegårde findes yderligere indenfor Roskilde kommunes grænser Sct. Hans Hospitals kirkegård, der ejes af Københavns kommune og administreres af hospitalets overgartner.

Roskildes samlede kirkegårdsareal andrager ca. 14.2 ha, og med et indbyggertal på o. 33.000 er der godt 4 m² til disposition pr. borger. Fraregnes de to kirkegårde, der er under nedlægning, bliver det kun til c. 3.7 m², men det skulle alligevel være rigeligt langt ud i fremtiden, ligbrændingens stærke vækst taget i betragtning. Fra kapel-krematoriets indvielse straks i april 1961 og året ud er 201 indenbys boende afgået ved døden, og af disse er de 90 ligbrændt. Det giver en kremationsprocent på ca. 45, og da det antal aske, der nedsættes under græs i fællesgrave, er stærkt stigende sammenholdt med antal fæster af selvstændige urnegravsteder, vil behovet for kirkegårdsareal yderligere falde stærkt i fremtiden.

14. Urnehave. Sct. Jørgensbjerg kirkegård.

Foto: J. Th.

15. Indgang til Østre.

Foto: Henrik Clausen.

En lille blomster-avhopper

Der er altid noget tillokkende og tiltalende ved at se en plante opføre sig anderledes end de fleste af slagsen og derved udvise en selvstændighed overfor den mere veldisciplinerede masse. Lad være at frøforædlere og planteskolefolk ikke kan lide det, fordi sådanne planter træder udenfor både nummer og geled og fordi de manifesterer en art trods imod arvelighedsbegreber og plantetiltrækkernes beregninger. Men den bøg i hækken, der kommer med bladene før de andre, eller den lind i alleen, der har større blade end de øvrige, — ja og så den kongelys, som planter sig selv demonstrativt i en fuge i en havetrappe, —

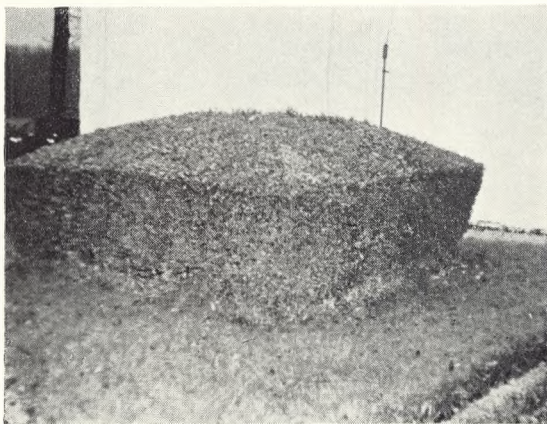
16. *Corydalis lutea* i mursprække. Jorløse, Sjælland.

Foto: J. Th.

de er nu alligevel en art beundring værd. De er individerne fremfor flokmentalitetens og standardiseringens ofre.

Og sådan også med denne lille planteavhopper, som fotografen stødte på en dag på en sjællandsk kirkegård. Det er såmænd et exemplar af den lille henrivende *lærkespore* (*corydalis lutea*), der er velkendt af de fleste haveejere, beundret af alle og dyrket for sin umådelige blomsterrigdom, sin robusthed og sin sarte skønhed. De holder i almindelighed til i stenpartier, og forfatteren har den selv i sin have både i fugerne mellem klinkerne i en terrasse og på et stengærde — ukuelig og altid yndefuldt i flor. Men her har den lille lærkespore vovet springet op til en revne i kirkegårdens mur, — om det var meningen at den ville over, eller det virkelig var meningen, at den ville blive i revnen, er ikke godt at sige. Men tænke sig: den har slået rod, trives og blomstrer i en revne i kalkpudset på kirkegårdsmuren i øjehøjde over jorden, — og nu har den vel bredt sig til flere steder i murens revner, flere år efter at den blev fotograferet (1953).

Som avhopperne ved en anden tragisk berømt mur må avnøde Vesteuropas borgere respekt for deres vovemod og indsats, — ja sådan avnøder også denne lærkespore os respekt, hvad den så end kan have haft isinde, — et supplement til lærkesangen højere oppe måske, er den til glæde for dem, der har øjnene åbne for småtingene, også på en kirkegård. Bedet med de dyre begonier på naboens gravsted falder jo helt igennem i en sammenligning. De er jo bare i flok og disciplineret, men lærkesporen er fri og en ener. —

17. Buxbomgrav,
St. Olofs,
Skåne.

Foto: Forf.

Litet utanför alldagligheterna!

Trädgårdsarkitekt Martin Krook

S:t Olofs Kyrka i Albo härad i Skåne är känd sedan medeltiden, och dess inre uppvisar än i våra dagar sevärdheter av rang. Redan detta bör locka till ett besök.

Det yttre har under århundradenas lopp förändrats en hel del.

Kyrkogården måste betraktas som ett helt självständigt projekt, utan organiskt sammanhang med kyrkan. Det är endast kyrkogårdsmuren som understryker prägnen av ett slutet och helgat rum.

Men det finns en och annan enskild grav, som har sin särprägel, om vilket den här avbildade buxbomgraven bär tydligt vittnesmål. Buxbom är ett på S:t Olofs Kyrkogård flitigt använt material, men det torde höra till sällsyntheterna att påträffa en grav, där materialet tuktats till en form, som i någon mån påminner om sarkofagens. Gravplatsen har en gång i tiden haft en minnessten, och belägenheten torde understryka, att Lantbrukaren *Alfred Persson* varit en framstående man i församlingen. Men sedan anförvanter — i likhet med vad som tillhör vanligheterna på våra kyrkogårdar — lämnat gravplatsen i vanvård, flyttades stenen till annan förvaringsplats. Även detta en allmän företeelse. Men buxbomplanteringen frodades, och kyrkovaktmästare *Danielsson*, som med den äran ryktat sitt värv vid S:t Olof i omkring 25 år, kom då på idén att giva gravplatsens buxbomplantering, den form den nu har.

Med enkla medel har här en gravdekoration åstadkommit, som torde ha få, om ens någon motsvarighet, och mot bakgrund härav kan vara av intresse att presentera för en läsekrets, som har kyrkogårdskonst till sitt huvudintresse. Även om hantverksmässigt kunnande i detta fall ligger högre än den konstnärliga prestationen. Men gravplatsen torde ha räddats åt "evärdliga tider" — som tidigare omslöto 90 år efter sista gravöppningen, men nu inskränkts till 60 år — på ett sätt, som de efterlevande säkerligen saknat anledning att räkna med.